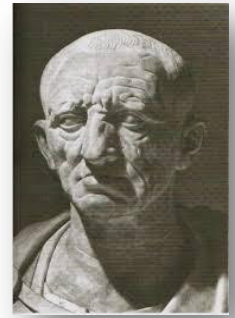

Πως ένα σύκο στάθηκε αφορμή να καταστραφεί η Καρχηδόνα

Ο Κάτωνας ο τιμητής (Marcus Porcius Cato censor, 234-149 π.Χ.) αγωνίστηκε με φανατισμό για να αναλάβουν οι συμπατριώτες του και τρίτο πόλεμο εναντίον της Καρχηδόνας, που έληξε με την καταστροφή της πόλης το 146 π.Χ. (βλ. τις εισ. στα μαθ. IV και XI). Τέτοιο ήταν το πάθος του, που όλοι οι πολιτικοί του λόγοι, ανεξάρτητα από το θέμα τους, είχαν πάντα την ίδια κατακλείδα: *ceterum censeo Carthaginem esse delendam* (κάνω την πρόταση να καταστραφεί η Καρχηδόνα). Χαρακτηριστικό είναι και το παρακάτω περιστατικό που διέσωσε ο Πλίνιος ο πρεσβύτερος (23-79 μ.Χ.: ο Πλίνιος υπήρξε θύμα της μεγάλης έκρηξης του Βεζουβίου).

Cato attulit quodam die in curiam ficum praecocem ex Carthagine ostendensque patribus «Interrogo vos» inquit «quando hanc ficum decerptam esse putētis ex arbore». Cum omnes recentem esse dixissent, «Atqui ante tertium diem» inquit «scitōte* decerptam esse Carthagine. Tam prope a muris habēmus hostem! Itaque cavēte* periculum, tutamini* patriam. Opibus urbis nolīte* confidere. Fiduciam, quae nimia vobis est, deponite*. Neminem credideritis* patriae consultūrum esse, nisi vos ipsi patriae consulueritis. Mementōte* rem publicam in extremo discrimine quondam fuisse!» Statimque sumptum est Punicum bellum tertium, quo Carthāgo delēta est.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Quodam die Cato attulit in curiam praecocem ficum ex Carthagine
Κάποια μέρα ο Κάτωνας έφερε στη Σύγκλητο ένα πρώιμο σύκο από την Καρχηδόνα

ostendensque patribus inquit:
και ενώ (το) έδειχνε στους Συγκλητικούς είπε:

«Interrogo vos»
«Ρωτώ εσάς»

quando putetis decerptam esse hanc ficum ex arbore».
«πότε νομίζετε ότι κόπηκε αυτό το σύκο από το δέντρο».

Cum omnes dixissent esse recentem,
Όταν όλοι απάντησαν ότι ήταν φρέσκο,

«Atqui ante tertium diem» inquit
«Κι όμως πριν από τρεις μέρες» είπε

«scitote decerptam esse Carthagine.
«μάθετε ότι κόπηκε στην Καρχηδόνα».

Tam prope a muris habemus hostem!
Τόσο κοντά στα τείχη έχουμε τον εχθρό!

Cavete itaque periculum, tutamini patriam.
Φυλαχτείτε λοιπόν από τον κίνδυνο, προστατεύστε την πατρίδα.

Nolite confidere opibus urbis.
Μην έχετε εμπιστοσύνη στις δυνάμεις της πόλης.

Deponite fiduciam, quae est nimia vobis.
Να αποβάλετε την αυτοπεποίθηση, που είναι υπερβολική σε εσάς.

Credideritis neminem consulturum esse patriae,
Μην πιστέψετε ότι κανένας θα φροντίσει για την πατρίδα,

nisi vos ipsi consulueritis patriae.
αν εσείς οι ίδιοι δε φροντίσετε για την πατρίδα.

Mementote quondam rem publicam fuisse in extremo discrimine!»
Θυμηθείτε κάποτε η πολιτεία ότι βρέθηκε στον έσχατο κίνδυνο!»

Statimque sumptum est tertium Punicum bellum,
Και αμέσως άρχισε ο τρίτος Καρχηδονιακός πόλεμος,

quo deleta est Carthago.
στη διάρκεια του οποίου καταστράφηκε η Καρχηδόνα.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α' κλίση

curia, -ae (Θ) = βουλευτήριο

patria, -ae (Θ) = πατρίδα

fiducia, -ae (Θ) = αυτοπεποίθηση (χωρίς πληθυντικό)

Β' κλίση

ficus, -i (Θ) και **ficus, -us** → (Δ' ετερόκλιτο → σχηματίζει μόνο τους τύπους σε -us και -u)
= σύκο

murus, -i (Α) = τοίχος, στον πληθυντικό: **muri, -orum** = τα τείχη

periculum, -i (Ο) = κίνδυνος

bellum, -i (Ο) = πόλεμος

Γ' κλίση

Cato, Catonis (Α) = Κάτων, (χωρίς πληθυντικό)

Carthago, -inis (Θ) = Καρχηδόνα, (χωρίς πληθυντικό)

pater, patris (Α) = πατέρας, στον πληθυντικό **patres, -um** = οι Συγκλητικοί (γεν. πληθ.: partum)

arbor, -oris (Θ) = δέντρο

(ops), opis (Θ) (ελλειπτικό) = δύναμη, γεν. εν.: **opis**, αιτιατ. εν.: **opem**, αφαιρ. εν.: **ope**

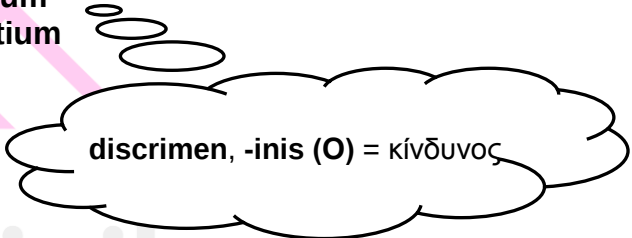
urbs, urbis (Θ) = πόλη, γενική πληθυντικού: urbium

hostis, -is (Α) = εχθρός, γενική πληθυντικού: hostium

Ε' κλίση

dies, -ei (Α) = ημέρα

res, -ei (Θ) → **res publica** = πολιτεία

discrimen, -inis (Ο) = κίνδυνος

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β' κλίση

tertius, -a, -um (τακτικό αριθμητικό) = τρίτος (δεν έχει κλητική πτώση)

publicus, -a, -um = δημόσιος (εδώ : **res publica** = η πολιτεία → χωρίς πληθυντικό)

- nimius, -a, -um = υπερβολικός

παραθετικά : magis nimius-a-um, maxime nimius-a-um

(επίρρηση: nimie, magis nimie, maxime nimie)

- exterus, -a, -um = έσχατος, εξώτατος

παραθετικά: exterior, -ior, -ius, extremus, -a, -um και extimus, -a, -um

(επίρρηση: extra, exterius, extremo και extremum)

Punicus, -a, -um = Καρχηδονιακός (χωρίς παραθετικά)

Γ' κλίση

- praecox, -cis: μονοκατάληκτο = πρώιμος

παραθετικά: praecocior, -ior, -ius, praecocissimus-a-um

(επίρρηση: praecociter, praecocius- praecossime)

- recens, -tis: μονοκατάληκτο = πρόσφατος, φρέσκος

παραθετικά: recentior, -ior, -ius, recentissimus, -a, -um

(επίρρηση: recenter, recentius, recentissime)

omnis, -is, -e = όλος

PHMATATA

A' συζυγία

1. interrogo, interrogavi, interrogatum, interrogare (1) = ρωτώ
2. puto, putavi, putatum, putare (1) = νομίζω
3. tutor, tutatus sum, tutatum, tutari (1) (αποθετικό) = προστατεύω

B' συζυγία

4. habeo, habui, habitum, habere (2) = έχω
5. caveo, cavi, cautum, cavere (2) = προσέχω, φυλάγομαι
6. deleo, deleui, deletum, delere (2) = καταστρέφω

Γ' συζυγία

7. ostendo, ostendi, ostens(t)um, ostendere (3) = δείχνω
8. decerpo, decerpsi, decerptum, decerpere (3) = κόβω
9. dico, dixi, dictum, dicere (3) = λέω, (β' εν. Προστ. Ενεστ.: dic)
10. confido, confisus sum, confisum, confidere (3) (ημιαποθετικό) = εμπιστεύομαι
11. depono, deposui, depositum, deponere (3) = αποβάλλω
12. credo, credidi, creditum, credere (3) = πιστεύω
13. consulo, consului, consultum, consulere (3) = φροντίζω
14. -, meminī, -, meminisse (ελλειπτικό) = θυμάμαι (Υπερσ.: meminēram, Σ. Μέλλ.: meminero)
15. sumo, sumpsi, sumptum, sumere (3) = αρχίζω

Δ' συζυγία

16. scio, scivi, scitum, scire (4) = ξέρω, (Προστ. Εν.: scito, scitote, Προστ. Μέλλ.: scito, scito, scitote, sciunto)

Ανώμαλα-Βοηθητικά

17. inquā (ελλειπτικό) = λέω
18. afferō (adfero), attuli, allatum, afferre (ad+fero) = φέρνω, (β' εν. Προστ. ενεστ.: affer)
19. nolo, nolui, -, nolle = δεν θέλω
20. sum, fui, -, esse = είμαι

ANTONYMIES

quidam, quaedam, quoddam (αόριστη επιθετική) = κάποιος, κάποια, κάποιο
ego (προσωπική) = εγώ
qui, quae, quod (αναφορική) = ο οποίος, η οποία, το οποίο

nemo, nemo, nihil (αόριστη ουσιαστική) = κανένας, καμία, τίποτα

ipse, ipsa, ipsum (οριστική) = ο ίδιος

hic, haec, hoc (δεικτική) = αυτός, αυτή, αυτό

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

quando = πότε (ερωτηματικό-χρονικό)

- **prope** = κοντά < από το επίθετο: prope-propius-proximus (θετικός → ίδιος με το επίρρημα)

παραθετικά: propius, proxime

statim(que) = (και) αμέσως

quondam = κάποτε

tam = τόσο (ποσοτικό)

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ
in + αιτ. = προς (τόπος) ex + αφαιρ. = από (τόπος) ante + αιτ. = πριν από (χρόνος) a + αφαιρ. = από, σε (τόπος) in + αφαιρ. = σε (κατάσταση)	-que (συμπλεκτικός-εγκλιτικός) = και cum (χρονικός, ιστορικός-διηγηματικός) = όταν, αφού atqui (αντιθετικός) = και όμως itaque (συμπερασματ. Παρατακτ.) = επομένως, λοιπόν nisi = non si (υποθετικός αρνητικός) = αν δεν

Ετυμολογικά:

decerno < καρπ-ός,

memini < μέμνημαι,

arbor < πρβ. άλμπουρο << βεν.,

murus < moenia, munio· πρβ. μουράγιο << βεν.,

extremus < πρβ. Εξτρεμισμός << γαλλ.

opes < coria < * co-orīa· in-orīa,

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Cato attulit quodam die in curiam ficum praecocem ex Carthagine: Κύρια πρόταση κρίσεως.

attulit: ρήμα,

Cato: υποκείμενο του ρήματος,

ficum: αντικείμενο στο attulit,

praecocem: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο ficum,

die: απρόθετη αφαιρετική του χρόνου στο attulit,

quodam: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο die,

in curiam: εμπρόθετη αιτιατική της κίνησης προς τόπο στο attulit,

ex Carthagine: εμπρόθετη αφαιρετική της προέλευσης / από τόπου κίνησης στο attulit.

ostendensque patribus inquit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

inquit: ρήμα,

Cato: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

ostendens(que): τροπική ή χρονική μετοχή, συνημμένη στο Cato' δηλώνει πράξη σύγχρονη με αυτήν της πρότασης,

Cato: (εννοούμενο) υποκείμενο της μετοχής ostendens,

patribus: έμμεσο αντικείμενο της μετοχής ostendens,

ficum: (εννοούμενο) άμεσο αντικείμενο της μετοχής ostendens.

Interrogo vos: Κύρια πρόταση κρίσεως.

Interrogo: ρήμα,

ego: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

vos: άμεσο αντικείμενο στο Interrogo, ενώ ως έμμεσο αντικείμενό του παίρνει την ουσιαστική πλάγια ερωτηματική πρόταση «quando hanc ficum decerptam esse putetis ex arbore».

quando hanc ficum decerptam esse putetis ex arbore: Δευτερεύουσα ουσιαστική πλάγια ερωτηματική πρόταση, που λειτουργεί ως έμμεσο αντικείμενο στο Interrogo. Εισάγεται με το ερωτηματικό επίρρημα quando (είναι μερικής αγνοίας). Εκφέρεται με υποτακτική (putetis), όπως όλες οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις, γιατί θεωρείται ότι η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενό της, χρόνου ενεστώτα γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (Interrogo). Δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

putetis: ρήμα,

vos: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

decerptam esse: ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο putetis (ετεροπροσωπία),

ficum: υποκείμενο του decerptam esse,

hanc: επιθετικός προσδιορισμός στο ficum,

ex arbore: εμπρόθετος προσδιορισμός της προέλευσης στο decerptam esse,

quando: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο decerptam esse.

Cum omnes recentem esse dixissent: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο inquit. Εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό Cum, και εκφέρεται με υποτακτική γιατί υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσα στη δευτερεύουσα και την κύρια πρόταση. Είναι φανερός εδώ ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική χρόνου υπερσυντελικού (dixissent) γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (inquit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

dixissent: ρήμα,

omnes: υποκείμενο του ρήματος,

esse: ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο dixissent,

ficum: (εννοούμενο) υποκείμενο του esse (ετεροπροσωπία),

recentem: κατηγορούμενο στο υποκείμενο του esse ficum μέσω του συνδετικού esse.

inquit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

inquit: ρήμα,

Cato: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος.

Atqui ante tertium diem scitote decerptam esse Carthagine: Κύρια πρόταση κρίσεως.

scitote: ρήμα,

vos: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

decerptam esse: ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο scitote,

ficum: (εννοούμενο) υποκείμενο του *decerptam esse* (ετεροπροσωπία),
ante diem: εμπρόθετη αιτιατική του χρόνου στο *decerptam esse*,
tertium: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο *diem*,
Carthagine: απρόθετη αφαιρετική της στάσης σε τόπο στο *decerptam esse*.

Tam prope a muris habemus hostem!: Κύρια πρόταση με επιφωνηματικό χαρακτήρα.

habemus: ρήμα,
nos: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,
hostem: αντικείμενο στο *habemus*,
prope: επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου στο *habemus*,
Tam: επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο *prope*,
a muris: εμπρόθετη αφαιρετική της τοπικής αφετηρίας στο *habemus*.

Itaque cavete periculum: Κύρια πρόταση επιθυμίας (εκφέρεται με προστακτική),

cavete: ρήμα,
vos: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,
periculum: αντικείμενο στο *cavete*.

tutamini patriam: Κύρια πρόταση επιθυμίας (εκφέρεται με προστακτική),

tutamini: ρήμα,
vos: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,
patriam: αντικείμενο στο *tutamini*.

Opibus urbis nolite confidere: Κύρια πρόταση επιθυμίας, καθώς εκφέρεται με έκφραση απαγόρευσης (*nolite confidere*) που ισοδυναμεί με προστακτική,

nolite: ρήμα,
vos: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,
confidere: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο *nolite*, (ταυτοπροσωπία)
Opibus: απρόθετη αφαιρετική (οργανική) του μέσου στο *confidere*,
urbis: γενική κτητική στο *Opibus*.

Fiduciam deponite: Κύρια πρόταση επιθυμίας (εκφέρεται με προστακτική),

deponite: ρήμα,
vos: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,
Fiduciam: αντικείμενο στο *deponite*.

quae nimia vobis est: Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο *Fiduciam*. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quae*. Εκφέρεται με οριστική (*est*) γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα γιατί αναφέρεται στο παρόν.

est: ρήμα,
quae: υποκείμενο του ρήματος,
nimia: κατηγορούμενο του υποκειμένου *quae*,
vobis: δοτική προσωπική κτητική από το *est*

Neminem credideritis patriae consulturum esse: Κύρια πρόταση επιθυμίας, καθώς εκφέρεται με έκφραση απαγόρευσης (*Neminem credideritis*) που ισοδυναμεί με προστακτική.

credideritis: ρήμα,
vos: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,
consulturum esse: ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο *credideritis*,
Neminem: υποκείμενο του *consulturum esse* (ετεροπροσωπία),
patriae: δοτική προσωπική χαριστική στο *consulturum esse*.

nisi vos ipsi patriae consulueritis: Δευτερεύουσα επιρρηματική αποφατική υποθετική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της προϋπόθεσης. Σε συνδυασμό με την κύρια πρόταση σχηματίζεται υποθετικός λόγος που έχει την ακόλουθη μορφή: Πρόκειται για εξαρτημένο υποθετικό λόγο από το ρήμα credideritis.

Υπόθεση: nisi vos ipsi patriae consulueritis

Απόδοση: Neminem (credideritis) patriae **consulturum esse** = απαρέμφατο μέλλοντα.

consulueritis: ρήμα,

vos: υποκείμενο του ρήματος,

ipsi: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο vos,

patriae: δοτική προσωπική χαριστική στο consulueritis.

Mementote rem publicam in extremo discrimine quondam fuisse!: Κύρια επιφωνηματική πρόταση επιθυμίας.

Mementote: ρήμα,

vos: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

fuisse: ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο Mementote,

rem publicam: υποκείμενο του απαρεμφάτου fuisse (ετεροπροσωπία),

publicam: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο rem,

in discrimine: εμπρόθετη αφαιρετική του εντοπισμού σε κατάσταση στο fuisse,

extremo: επιθετικός προσδιορισμός στο discrimine,

quondam: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο fuisse.

Statimque sumptum est Punicum bellum tertium: Κύρια πρόταση κρίσεως.

sumptum est: ρήμα,

bellum: υποκείμενο του ρήματος,

Punicum, tertium: ομοιόπτωτοι επιθετικοί προσδιορισμοί στο bellum,

Statim(que): επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο sumptum est.

quo Carthago deleta est: Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο bellum. Εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα quo. Εκφέρεται με οριστική (deleta est) γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου παρακειμένου γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

deleta est: ρήμα,

Carthago: υποκείμενο του ρήματος,

quo: απρόθετη αφαιρετική του χρόνου στο deleta est.